

Odnos prema darovitosti u obitelji i vrtiću

Koje dijete ima DAR?

U Spielbergovom filmu *U potrazi za Bobbyjem Fisherom* otac dječaka Joshue njevan kaže indiferentnoj učiteljici svojega sina:

“... ali moj sin ima DAR, kako je moguće da Vi to niste prepoznali?”

Neka obilježja djetetova ponašanja u ranome djetinjstvu mogu biti pokazateljem da će to dijete početi pokazivati darovitost u nekom području. Ono će biti *uspješnije, drukčije, bolje, brže u odnosu na svoje vršnjake*, a te će mu kvalitete osigurati *kontinuitet i dosljednost u postizanju uspješnosti*. Dakle, **darovito dijete posjeduje sklop osobina koje mu u aktivnostima i radnjama koje obavlja uvijek jamče i pružaju značajno uspješniji iznadprosejni učinak u odnosu na druge**.

Kako se radi o osobinama koje su čvrste i jasno izražene, nikada se neće dogoditi da u jednom slučaju budu upotrebljene, a u nekom drugom ne. One jamče dosljednost i postojanost u ponašanju takva djeteta redovito i uvijek. **Prepoznatljive su.**

Pa kako je onda moguće da ih školovana osoba, poput ove učiteljice u predškoli iz gore spomenutog filma, nije uspjela prepoznati?

Je li dobro i valjano znala gledati dijete? Je li uopće znala što treba prepoznati u svakom pa i darovitom djetetu?

Nije li videno pripisala slučaju, mogućnosti da se to neće više pojavljivati? Radi li se o krivoj procjeni ili želji za ujednačavanjem, jer je tako “lakše”?

Možda je učiteljica površna, lijena, zavidna ili zlobna? Način na koji ćemo odgovoriti na ova pitanja reći će nam koliko smo i sami spremni učiti, prepoznati, tražiti, procjenjivati, djelovati, radovati se ...

U našim se vrtićima, kao i drugdje u svijetu, djeca igraju, vesele, druže i uče, na ovaj ili onaj način. Zajedničko im je da su svi potencijalno daroviti, a prva stepenica u razvoju njihove darovitosti **jest prepoznavanje**.

Kada roditelj može uočiti osobine darovitosti u svojega djeteta?

Dječak Davorin pokazao je već kao vrlo malen darovitost u crtanju. Operirao je matematičkim pojmovima i količinama. Pokazao je interes za čitanje. Znao je napamet sve marke vozila. Pamtio je 4-5 elemenata trajno i uvijek je bio spreman. U govoru je tepao, ali je govorio složenim rečenicama, koristio je pridjeve, priloge i apstraktne pojmove za određivanje vremena. Nije znao služiti se satom, ali je znao

da je 5 minuta onoliko koliko traje crtić. Nije volio TV. Igrao se sam. Istraživao je i manipulirao stvarima unutar svojega okruženja. Nije imao strpljenja za radnje koje su tražile podvrgavanje određenim klišejima, izvodio ih je na svoj način, izbjegavajući pravila. **Tada je imao dvije i pol godine**. I već tada je pokazivao da, u odnosu na vršnjake, stvarima i situacijama prilazi na drukčije načine, da pokazuje drukčije interese i da ima iznadprosejna postignuća na skoro svim područjima razvoja. Njegovi roditelji su osjećali TO NEŠTO, a odgajateji u vrtićkoj skupini su prepoznali da se radi o DARU. Parafrazirajući naslov knjige: “Darovito je, što ču s njim?” (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec) svaki se roditelj darovitog djeteta uistinu nađe pred tim pitanjem. Ali i pred zidom. Pred zidom nerazumijevanja okoline koja vas želi uvjeriti da pretjerujete. Pred zidom SUSTAVA koji tvrdi da “iiiiima još vremena, ma kuda žuriti!”. Pred zidom vlastite nemoći, nedoumica i dvojbi.

Što se istovremeno događa s darovitim djecom i kako ona prolaze kroz ovo razdoblje?

Darovito dijete u višechlanoj obitelji vrlo će se brzo nametnuti svojim roditeljima kao prvo i najdjete, izazivajući kod braće ili sestara bunt i revolt. Povremeno će atmosfera biti puna nadmetanja, prepiraka i istjerivanja pravde, a ponekad će istraživački duh zahvatiti i ostalu djecu te će vladati sklad i razumijevanje.

Ako je darovito dijete jedinac, onda je njegova uloga u obitelji - uloga zvijezde. Taj status omogućuje mu da s manje napora i energije ostvaruje zamišljene situacije koje njegovi roditelji najčešće ne mogu pratiti (ni misaono ni fizičkom prisutnošću).

DV BOL, Brač

Ovu situaciju roditeljske nemogućnosti ili ograničenja iznimno je važno što ranije osvijestiti u svojim glavama. Kad shvatimo da više ne možemo kvalitetno davati i usmjeravati, tada ćemo početi razmišljati tko to može kvalitetnije i uspješnije od nas samih. I tada ćemo djelovati. Ali i naći se pred onim zidom.

U najvećem broju slučajeva roditelji će podršku potražiti kod odgajatelja u vrtiću. Pod pretpostavkom da se radi o profesionalcima koji će, za razliku od gore spomenute filmske učiteljice, znati prepoznati pojavne značajke nadarenosti djeteta, roditelj će svoja opažanja usporediti s onima koje će dati odgajatelj te će zajedno tražiti mogućnosti, oblike i sadržaje ne bi li djetetu ponudili više i bolje.

Za to vrijeme...

Darovito se dijete i dalje bavi određenim područjima u kojima ima uspjeha, i u kojima se potvrđuje i pred drugima i samome sebi. Takvo dijete neće biti obeshabreno, jer je čvrsto uvjeren da to što čini izvršava kvalitetnije od drugih, onako kako ga to veseli, da je uvijek spremno pokazati da može i drukčije, da u društvu dominira i da je samo sebi dostatno. Na takvo dijete odgajatelj se rado oslanja, daje mu ulogu odgovornoga, jer, osim što ima povjerenja u uspješnost izvršavanja povjerenoga mu zadatka, odgajatelj će takvim načinima pomalo i kanalizirati djetetovu stalnu potrebu za, ponekad, i opasnim istraživanjima, jer **darovito dijete je i neustrašivo dijete**.

Na planu individualizacije odgojno-obrazovnog procesa dobar će odgajatelj voditi računa da takvom djetetu osigura uvjete za ostvarivanje njegovih potreba. To znači da će, prije svega, njihov suodnos biti u nekim situacijama suradnički (dijete koje zna čitati drugoj će djeci čitati slikovnicu, priču, tekstove iz enciklopedija i časopisa i sl., a odgajatelj će za to vrijeme s drugom djecom raditi nešto prema njihovim interesima). Odgajatelj će motivirati nadareno dijete da svoje vještine pokuša prenijeti drugima (grafomotoričke sposobnosti i vještine vezane uz životno-praktične aktivnosti druga će djeca lakše usvajati uči li ih njima drugo dijete, jer dijete intuitivno zna prirodni je načine i tempo učenja djeteta nego odrasla osoba). Nadareno će dijete vrlo često biti voda. Izvršno će upotrijebiti svoje sposobnosti planiranja, organiziranja, orijentiranja u vremenu i prostoru, kontrole, verbalne inicijative, kreativnosti... Od strane vršnjaka bit će prihvaćeno, ali ne i naročito voljeno. **Darovita djeca su, najčešće, SAMA.**

Različitost, kreativnost, brzina, samouvjerenost, samodostatnost, spremnost, neukalupljenost, inicijativa, nezavisnost, potreba za dominacijom ... osobine su koje socijalnu interakciju vršnjaka čine neravnopravnom, a nitko se (ni dijete ni odrasla osoba) ne želi svojom voljom naći u neravnopravnom položaju. Zato darovito dijete ima teškoća u stvaranju pravih prijateljskava, bez obzira na svoju otvorenost, elokvenciju i znanje. Iako je socijalna komponenta u razvoju pojedinca jednako bitna kao i svako drugo područje razvoja, govoreći o nadarenom djetetu, čini se, kao da je samopoznanje socijalnog konteksta kod nadarenog djeteta tek jedna nužna datost. Često se za talentiranu djecu ili odrasle osobe kaže da su čudni. To podrazumijeva, prije svega, onu slijeću privrženost području kojim se bavi i onu opijenost i isključivost u odnosu na ostale dijelove života, ali znači i očevitnu potrebu za "biti sam i biti na miru". Ako i sami nemate darovito dijete u svojoj blizini, ili mu niste roditelji, onda slobodno možete sa sumnjom gledati na sve ranije rečeno. No, to je tako.

Kad se darovitost pretvori u talent...

U jednom trenutku darovito će dijete pronaći usko područje djelovanja koje će ga veseliti i pričinjati mu više zadovoljstva nego neko drugo. Istovremeno, pružat će mu više mogućnosti da se potvrđuje i isprobava vlastite snage i granice. Dječak Davorin je kao četverogodišnjak upoznao **ŠAH**.

U petoj godini upisan je šahovsku školu (uobičajeni upisi više se tek kad dijete krene u 1. razred osnovne škole). Sa šest godina započinje natjecateljsku karijeru. S osam godina upoznaje i lijepe i tužne trenutke borbe, pobjeda i izmicanja odličja. Tada dobiva i osobnog trenera. Počinje uspon. S devet i deset osvaja naslove **gradskih i županijskih prvaka**. S jedanaest je **državni prvak**. S dvanaest upoznaje europsku i svjetsku šahovsku scenu. Časno se bori. Pobjeđuje i gubi. Utvrđuje plasmane u gornjem dijelu ljestvice. Može li i bolje? Hoće li i ovdje biti na vrhu? Sumnja li u vlastite snage, mogućnosti, znanja, opredjeljenja? Je li naišao na bolje od sebe ili je jednako dobar kao i oni? Sto osjećaju i kažu njegovi roditelji? Je li to dobar put? Jesu li dobro postupili? Kako dalje?

Odgovor je vrlo jednostavan.

U davno pročitanoj knjizi pod nazivom "Psihologija šaha" (ruska škola) stoji statistički podatak koji kaže da 70% šahovskog uspjeha leži u **vježbi**, tek 30% u darovitosti, a 80% u spoju ta dva elementa.

"Da bi se postalo Prvakom Europe potrebno je 6 godina vježbati šah po 7 sati dnevno." (D. de Vroite - europski šampion za 1998. godinu).

DV ZVONČIĆ, Zagreb

Imajući na umu spoznaju da armenski dječaci uopće ne idu u redovne škole, da ruske dječake počinju trenirati vrhunski vele-majstori već od 4. godine te da postoje različite škole i kampovi za talente koji se uče ne samo šahovskom umijeću nego i psihologiji taktike i borbe, onda su odgovori na sva postavljena pitanja i više nego očiti.

"Darovito je, kako će dalje samo?"

Sva je sreća da imaju darovita djeca spremna na mnogobrojne početke, da imaju razvijenu visoku svijest o onome što mogu s lačomom i o onome što si postavljaju kao visoki cilj do kojega će stići, iako uz puno odricanja. Ta odlika je nešto čarobno i

kada vidite da to živi i djeluje kod Vašega nadarenog djeteta onda znate da ste kao roditelj dali sve najbolje od sebe.

Da priču o nadarenom dječaku Davorinu privedemo očekivanom ishodu, možemo reći da je nedavno postao najmlađi hrvatski igrač koji je osvojio međunarodni rating. **Upornim radom uspio je ući među malobrojne dječake iz čitavog svijeta, koji se mogu pohvaliti tim statusom.**

Kome pripada ovaj, najljepši osmijeh Europe?

Naslovnica prestižnog FIDE-ina izdanja Službenog biltena mladih šahovskih nada Staroga kontinenta predstavlja nam vedre, ljepše i, nadasve, darovite dječake iz Hrvatske. U srpnju 1998. godine u austrijskom gradiću Murecku održano je Europsko šahovsko prvenstvo za kadete i kadetkinje. Među 2000 mladih šahista našli su dječaci osvojili dobre plasmane u ovoj plemenitoj igri i svakako su osvojili sam Vrh svojom vedrinom, optimizmom, otvorenosti, znanjem, informiranosti ... jednom rječju **personalityjem**.

Naslovnica FIDE-inog Službenog biltena

Kako ih predstaviti?

Davor Rameša, Riječanin, viceprvak Hrvatske za kadete do 11 godina (prvi slijeva), Davorin Kuljašević, Zagrepčanin, prvak Hrvatske za kadete do 11 god. (stoji) i Darko Dorić, Riječanin, drugi s Prvenstva Hrvatske za kadete do 13 godina (sjedi desno). Već kao mali ovi su dječaci zavoljeli šah. Bilo im je četiri ili pet godina kada su ih očarale crne i bijele figure u svom ritmiziranom hodu po ploči. Bili su to maleni dječaci koje je bilo vrlo zgodno i neobično vidjeti za šahovskom pločom. Razlikovali su se od vršnjaka koji su se bavili nekim drugim, "dječjim", stvarima. Oni su umovali nad mogućnostima koje su ležale pred njima, trebali su samo pronaći put. U početku put je bio jedan, a kasnije su ih otkrivali sve više i više. Trudili su se da budu svoji, originalniji i mudriji od drugih. Željeli su pobijediti. Danas žele pobijediti drukčije.

Ova igra je plemenita misaona disciplina. U njoj treba naći ljepotu i u njoj ovi dječaci uspijevaju uživati. Nitko ih ne treba opominjati da je vrijeme vježbi ili trainingu, jer je visoko razvijena svijest o potrebi stalnog održavanja ritma kod ovih dječaka postala potrebom. Svaki od njih postavio si je visoke ciljeve koje želi dostići, kako u šahu, tako i u životu. Hoće li sve teći po planu, naravno, ovi dječaci sada ne mogu reći, no sigurno je jedno, što god radili i čime se bavili činit će to temeljito, sustavno, predano i drukčije od drugih. Jer, oni su drukčiji, oni su daroviti. Dajmo im svoju potporu u tome.

Katica Kuljašević

Važnost igre

Dječja igra je mnogo više od zabave, ona je vitalni dio dječjeg intelektualnog, socijalnog i emocionalnog razvoja.

Igra je način da se razumije svijet

Prvio, simbolička igra je intelektualna vježba. Malo djeteta koje zamišlja da je u praznoj šalici voda poduzima dramatičan prvi korak u svijet simboličnog mišljenja. Stručnjak za rani razvoj J.P.Isenberg s George Mason Sveučilišta u Virginiji kaže: "Zamišljanje je kreativno mišljenje upotrebom i rekombiniranjem simbola. To je težak posao, ali djeci zabavan zbog toga što su za njega samomotivirani. Nitko ih ne može prisiliti da se igraju, poriv dolazi iznutra".

DV ORSULA, Šibenik

Djeca je simbolična igra način asimiliranja znanja o njima samima i o svijetu, način na koji prave smisao vanjske realnosti njenim ponovnim stvaranjem u igri. "Začudujujuće je kojom brzinom svakodnevni događaji postaju dijelom igre mog djeteta", kaže majka 21-mjesečne djevojčice te dodaje: "Jednog dana gledala me kako tučem jaja i sljedećeg dana je zamišljala da miksa jaja za svoju lutku".

Prema zaključku dr. M.Segal, razvojnoj psihologici s Nova Sveučilišta na Floridi, imaginativna igra pomaže djetetu napraviti prijelaz iz senzorno-motornog stupnja inteligencije - udaranja, bacanja, guranja, trganja i istraživanja - do apstraktnijeg mišljenja uočeno kod starije djece i odraslih. Dječje akcije "kao da" više su kao misli, kaže ista autorica. "One su reverzibilne, fleksibilne i sposobne ići u jednom pravcu ili drugom."

Kao i mnogi drugi stručnjaci, dr. Segal vjeruje da djeca rane dobi koja pokazuju razvijenu sposobnost zamišljanja mogu razviti kreativno, fleksibilno mišljenje koje će im dobro poslužiti u školi te kasnijem životu.

Igra je način da se osjeti moćnim

Drugo, simbolična igra je emocionalno zadovoljenje. U svijetu u kojem dominiraju odrasli, djeca imaju malo moći pa im zamišljanje dopušta iskušavanje uloga odraslih i pretpostake fantastične moći.